

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ALYTAUS PATAISOS NAMUS

2020-10-27 Nr. 4D-2020/1-27
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas, nuteistasis) skundą (toliau vadinama – Skundas), kuriame skundžiamasi dėl Alytaus pataisos namų (toliau vadinama ir – Alytaus PN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su pasimatymo organizavimu ir mokymosi nutraukimu.

2. Pareiškėjas Skunde, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. „[...] 2019-11-14 buvau laikinai uždarytas (sulaikytas) pagal Alytaus PN KŽS darbuotojų nurodymus [...]. Tokių KŽS psichologinių spaudimo darymo ir sąmokslų, aš buvau privestas atsisakyti visos gyvenamosios zonos, [...] buvo pradėta skirti nuobaudas, papeikimus, parduotuvės nuėmimas ir pagaliau skirta Drausmės grupė 3 mėnesiams. Aš 24 valandoms buvau laikomas 19 parų nuo 2019-11-11 iki 2019-12-03 [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „[...] Alytaus PN administracija taip užkirto man socialinius ryšius su artimaisiais, su žmona, broliu ir seserimis. [...] negalėjau nei paskambinti nei rašyti laiškų, taip priversdamas savo artimuosius pergyventi [...] man nesuteikė galimybės žmonai pranešti, kad nevažiuotų į ilgalaikį pasimatymą, kuris turėjo būti 2019-11-29 [...]“;

2.3. „[...] KŽS darbuotojai man atėmė su pradėtu sąmokslu prieš mane, man buvo atimtos visos teisės, darbas, negaliu dengti skolų antstoliui [...] iki 2019-11-11, nebepaliu eiti į „proftechninę“ mokyklą, [...] buvau pradėjęs eiti į įžanginę grupę, dabar to daryti nebepaliu nes esu drausmės grupėje, nors nieko nepadariau [...]“.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020-02-12 raštu Nr. 4D-2020/1-27/3D-401 kreipėsi į Alytaus PN, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Alytaus PN 2020-02-26 raštu Nr. 8-1393 informavo:

4.1. „Pareiškėjui X 2019-11-16 buvo išskirtas vienos paros ilgalaikis pasimatymas su žmona. Ilgalaikis pasimatymas neįvyko, nes 2019-11-14 nuteistajam dėl galimai turėtų narkotinių medžiagų buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas ir 2019-11-15 nuteistasis pagal kriminalinės žvalgybos tarnybinių pranešimų buvo perkeltas atlikti tolimesnę bausmę iš 17 būrio į 14 būrį. Į paskirtą būrį nuteistasis eiti gyventi atsisakė, dėl šio drausmės pažeidimo jis buvo izoliuotas 24 valandoms kamerų tipo patalpose.

Nuteistiesiems, kurie yra sulaikyti 24 valandoms ir atlieka bausmę kamerų tipo patalpose, ilgalaikiai pasimatymai nesuteikiami“;

4.2. „Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas nenumato, kad pasikeitus nuteistojo statusui Alytaus pataisos namų administracija privalėtų apie tai informuoti nuteistojo artimuosius. Nuteistasis turi galimybę pasibaigus laikinam izoliavimui eiti į gyvenamąjį būrį ir paskambinti artimiesiems. Taip pat X turėjo galimybę rašyti prašymą įstaigos direktoriui dėl papildomo skambučio suteikimo, jeigu jam priklausantys skambučiai buvo išnaudoti, ir apie pasikeitimus informuoti artimuosius“;

4.3. „Pareiškėjas po laikino izoliavimo galėjo eiti į jam paskirtą gyvenamąjį būrį ir informuoti skambučiu, internetine telefonija arba laišku artimuosius apie pasikeitusį savo statusą“;

4.4. „Pareiškėjui buvo apribota galimybė mokytis, nes vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. sausio 14 d. nutarimu Nr. 30 „Dėl suimtųjų ir nuteistųjų bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo organizavimo“ nuostatomis drausmės grupei priskirti nuteistieji praranda galimybę mokytis.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso:

145 straipsnis. Nuteistųjų laikymo sąlygos kamerų tipo patalpose – „1. Nuteistieji, atliekantys šio Kodekso 142 straipsnio 2 dalyje nurodytą nuobaudą, į darbą nevedami. Perkelti į kamerų tipo patalpas nuteistieji neturi teisės gauti pasimatymų (išskyrus teisę susitikti su advokatu), perduodamų daiktų, taip pat paskambinti telefonu (išskyrus atvejus, kai jie įgyvendina šio Kodekso 101 straipsnyje nurodytą teisę). Jiems neleidžiama įsigyti ir (ar) turėti asmeninių daiktų, išskyrus drabužius, avalynę, higienos reikmenis ir kanceliarines prekes. Šioje dalyje nurodytiems nuteistiesiems leidžiama skaityti knygas, žurnalus, laikraščius ir kitą literatūrą, kasdien vieną valandą, o nepilnamečiams, neįgaliesiems, kuriems nustatytas 0–40 procentų darbingumo lygis arba didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis, ir ligoniams (pagal gydytojo išvadą) – dvi valandas pasivaikščioti. 2. Nuteistieji, atliekantys šio Kodekso 142 straipsnio 2 dalyje nurodytą nuobaudą, laikomi rakinamose kamerose“;

148 straipsnis. Nuteistųjų profesinis mokymas – „1. Pataisos įstaigose ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų gali būti organizuojamas nuteistųjų profesinis mokymas. Nuteistieji turi teisę pasirinkti profesiją, kurios mokysis pagal pataisos įstaigos administracijos pateiktą sąrašą ir turimą mokymo bazę. 2. Nuteistųjų neįgaliųjų, ribotai pakaltinamų nuteistųjų ir valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos amžiaus sulaukusių nuteistųjų profesinis mokymas organizuojamas jų pageidavimu.“

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. sausio 14 d. nutarimo Nr. 30 „Dėl suimtųjų ir nuteistųjų bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo organizavimo“:

10 punktas – „Į profesinio mokymo įstaigas nepriimami nuteistieji, atliekantys drausminę nuobaudą, – uždaryti į drausmės (baudos) izoliatorių (karcerį) arba perkelti į drausmės grupę ar kamerų tipo patalpas, o jeigu šie asmenys buvo priimti į profesinio mokymo įstaigą iki nuobaudos paskyrimo, nutraukiama su jais sudaryta profesinio mokymo sutartis.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – ir LVAT) praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinimas:

„115. Remiantis Bausmių vykdymo kodekso 10 straipsnio 1 dalimi, bausmes atliekantys asmenys turi ne tik visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas laisves ir teises su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis, bet ir pareigas (taip pat žr. Suėmimo vykdymo įstatymo 5 straipsnį). Bendrosios nuteistųjų pareigos nustatytos šio

Kodekso 12 straipsnyje. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Bausmių vykdymo kodekso 12 straipsnio 1 ir 2 dalys imperatyviai nustato bendrąją nuteistųjų pareigą - nuteistieji privalo vykdyti įstatymų reikalavimus ir laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių, vykdyti bausmės vykdymo institucijos, įstaigos arba pareigūno nurodymus ir įsakymus (2011 m. sausio 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A146-1427/2010; 2013 m. vasario 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A146-236/2013; 2013 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-434/2013).“

Išvados

8. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

8.1. dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su Pareiškėjo pasimatymo su žmona organizavimu;

8.2. dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su mokymosi nutraukimu.

Dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su Pareiškėjo pasimatymo su žmona organizavimu

9. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui skundėsi, kad Alytaus PN pareigūnai apribojo jo socialinius ryšius su artimaisiais ir neleido pasimatyti su žmona.

10. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjui 2019-11-16 (Skunde Seimo kontrolieriui Pareiškėjas nurodo, jog ilgalaikis pasimatymas buvo numatytas 2019-11-29) buvo suteiktas vienos paros ilgalaikis pasimatymas su žmona. Ilgalaikis pasimatymas neįvyko, nes 2019-11-14 dėl Pareiškėjo galimai turėtų narkotinių medžiagų buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas ir 2019-11-15 pagal kriminalinės žvalgybos pareigūnų tarnybinį pranešimą Pareiškėjas atlikti tolesnę bausmę iš 17 būrio buvo perkeltas į 14 būrį. Eiti gyventi į paskirtą būrį Pareiškėjas atsisakė, dėl šio drausmės pažeidimo buvo izoliuotas 24 valandoms kamerų tipo patalpose.

Pažymėtina, jog, vadovaujantis BVK 145 straipsnio 1 dalimi, perkelti į kamerų tipo patalpas nuteistieji neturi teisės gauti pasimatymų (išskyrus teisę susitikti su advokatu), taip pat paskambinti telefonu. Kaip teigia Alytaus PN administracija, nuteistiesiems, tarp jų, ir Pareiškėjui, kurie yra sulaikyti 24 valandoms ir atlieka bausmę kamerų tipo patalpose, ilgalaikiai pasimatymai nesuteikiami. Šiuo konkrečiu atveju, dėl to, kad Pareiškėjas dėl drausmės pažeidimo 2019-11-15 24 valandoms buvo patalpintas į kamerų tipo patalpas, iš anksto suplanuotas ilgalaikis pasimatymas 2019-11-16 neįvyko.

Kaip pažymi Alytaus PN administracija, Pareiškėjas turėjo galimybę pasibaigus laikinam izoliavimui eiti į gyvenamąjį būrį ir paskambinti artimiesiems arba turėjo galimybę rašyti prašymą įstaigos direktoriui dėl papildomo skambučio suteikimo, jeigu jam priklausantys skambučiai buvo išnaudoti, ir apie pasikeitimus informuoti artimuosius.

Skundo tyrimo metu nustatyta, jog su tokiu prašymu Pareiškėjas į Alytaus PN administraciją nesikreipė.

11. Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas aplinkybes ir teisinį reglamentavimą, Pareiškėjo Skundo dalis dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų, susijusių su Pareiškėjo pasimatymo su žmona galimai netinkamu organizavimu, pripažįstama nepagrįsta.

Dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su mokymosi nutraukimu

12. Pareiškėjas Skunde nurodė, kad Alytaus PN pareigūnai apribojo jo galimybę mokytis profesijos.

13. Bausmių vykdymo kodekso 148 straipsnyje numatyta, kad pataisos įstaigose ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų gali būti organizuojamas nuteistųjų profesinis mokymas. Nuteistieji turi teisę pasirinkti profesiją, kurios mokysis pagal pataisos įstaigos administracijos pateiktą sąrašą ir turimą mokymo bazę.

14. Kaip nustatyta Skundo tyrimo metu, Pareiškėjui buvo apribota galimybė mokytis, nes vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. sausio 14 d. nutarimu Nr. 30 „Dėl suimtųjų ir nuteistųjų bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo organizavimo“ nuostatomis drausmės grupei priskirti nuteistieji praranda galimybę mokytis (šios pažymos 6 punktas).

Atkreiptinas dėmesys, kad bausmes atliekantys asmenys turi ne tik visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas laisves ir teises su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis, bet ir pareigas. LVAT ne kartą yra konstatavęs, kad BVK imperatyviai nustato bendrąją nuteistųjų pareigą – nuteistieji privalo vykdyti įstatymų reikalavimus ir laikytis jiems nustatytų elgesio taisyklių, vykdyti bausmės vykdymo institucijos, įstaigos arba pareigūno nurodymus ir įsakymus.

15. Įvertinus išdėstytas aplinkybes, darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundo aplinkybės dėl galimai ribojamos jo teisės mokytis Alytaus PN tyrimo metu nebuvo patvirtintos ir ši Skundo dalis atmestina.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

16. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžia:

X Skundo dalį dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su Pareiškėjo pasimatymo su žmona organizavimu, atmesti.

17. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžia:

X Skundo dalį dėl Alytaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su mokymosi nutraukimu, atmesti.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas